

PADDESTOELEN IN SCHRALE GRASLANDEN

BEHEERSADVIES IN HET KORT

L.M. Jalink, Nationaal Herbarium Nederland, Universiteit Leiden, Einsteinweg 2, 2333 CC Leiden

P.J. Keizer, Kruisweg 23, 3513 CS Utrecht

E. Brouwer, van Slingelandtstraat 49, 6828 VC Arnhem

Om het beheer van waardevolle kroonjuwelen voor paddestoelen te verbeteren, worden in *Coolia*, het tijdschrift van de Nederlandse Mycologische Vereniging, door JALINK *et al.* (2001) een aantal praktische beheersadviezen gegeven. Deze adviezen zijn opgesteld voor een aantal voor paddestoelen belangrijke terreintypen. Hier in dit artikel staan de adviezen vermeld die, tijdens het symposium zijn besproken en belangrijk zijn voor schrale graslanden.

ACHTERGRONDEN

Vaak wordt verondersteld dat een beheer gericht op vogels en hogere planten ook wel geschikt is voor andere groepen van organismen, waaronder paddestoelen (zie ook JALINK, elders in dit nummer). Het wordt echter steeds duidelijker dat dit berust op een misverstand. Ook wanneer een selectie van de te beschermen en te beheren gebieden uitsluitend berust op inventarisatiegegevens van hogere planten en vogels, vallen een aantal waardevolle paddestoelengebieden buiten de boot. Daarom is door de Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud (CPN) enige jaren geleden gestart met een project dat gericht is op het in kaart brengen en beter beschermen van gebieden met hoge waarden voor paddestoelen, de zogenaamde mycologische kroonjuwelen. Naast het lokaliseren van deze kroonjuwelen is het project ook gericht op het opstellen van korte en krachtige beheersaanbevelingen voor mycologische waardevolle terreinen. De CPN heeft daarom het initiatief genomen tot het opstellen van concrete beheersadviezen per terreintype. Door een groot aantal auteurs is daarom gewerkt aan een artikel waarin per

FIGUUR 1
Gewone weidewasplaat (*Hygrocybe pratensis*) (foto: G. Dings).

terreintype kort en krachtig de meest belangrijke aanbevelingen vermeld staan (JALINK *et al.*, 2001). De bedoeling van de beheersaanbevelingen is dat ze gebruikt gaan worden door zoveel mogelijk terreinbeheerders. Dit betekent echter niet dat de aanbevelingen

terreintype kort en krachtig de meest belangrijke aanbevelingen vermeld staan (JALINK *et al.*, 2001). De bedoeling van de beheersaanbevelingen is dat ze gebruikt gaan worden door zoveel mogelijk terreinbeheerders. Dit betekent echter niet dat de aanbevelingen

TABEL I

Samenvatting van beheersmaatregelen in graslanden (Jalink *et al.*, 2001).

WEL DOEN (gunstig)

Maaien plus afvoeren van het maaisel, of hooien met nabeweidning in vrijwel alle mycologisch belangrijke graslanden.
Op kwetsbare bodem lichte machines gebruiken.
Verzuurde vochtige graslanden licht bemesten (stalmest) of bekalken (in sommige gevallen).
Kleinschalig reliëf handhaven of herstellen.
Extensieve (jaarrond) beweiding; kortstondige intensieve (schapen) beweiding, alleen nauwkeurig gedoseerd.
Verwijderen opslag van struweel en bomen.

Lichte betreding of betreding op paden.

Afplaggen: soms in veraard veen met verruigd (schraal) grasland.
Sloten uitbaggeren en bagger afvoeren.

NIET DOEN (ongunstig)

Beheer achterwege laten of maaien zonder afvoeren van het maaisel of afbranden van het dode gras.
Zeer zware machines gebruiken.
Graszode scheuren, be(kunst)mesten, bestrijdingsmiddelen toepassen.
Ploegen, egaliseren.
Intensieve beweiding; dit leidt tot vertrapping van waardevolle terreindelen.

Gefaseerd maaibeheer in schraalgraslandreservaten, behalve in ruige overhoekjes, randen of in aangrenzende gebieden buiten het reservaat.
Intensieve betreding buiten de paden. Alle betreding op slappe veengrond.
Afpaggen: in kalkgraslanden blauwgraslanden en andere oude graslanden.
Bagger of ander uit sloten opgehaalde ruigte in bermen achterlaten.

zonder meer moeten worden overgenomen. Het is immers aan de beheerder om een afweging te maken tussen de belangen van de verschillende groepen organismen (JALINK *et al.*, 2001).

In dit artikel zijn de aanbevelingen voor schrale graslanden opgenomen (zie tabel I). In deze tabel staan de beheersmaatregelen aangegeven die gunstig en ongunstig zijn voor de bescherming van paddestoelen in schrale graslanden. Deze aanbevelingen zijn uitgedeeld tijdens het paddestoelensymposium in Roermond op december 2001, evenals de in tabel II aangegeven kenmerken voor de herkenning van potentieel waardevolle graslanden voor paddestoelen.

Voor beheersmaatregelen voor andere terreintypen, waaronder bossen, landgoederen en lanen en het stedelijk gebied, wordt verwezen naar het artikel in *Coolia* van JALINK *et al.* (2001). In dit artikel is ook een overzicht van enkele algemene maatregelen, een soort grootste algemene deler voor alle terreintypen, opgenomen.

NADERE INFORMATIE

Over enige tijd zullen de pamfletten ook te vinden zijn op de internetpagina van de Nederlandse Mycologische Vereniging (WWW.SCI.KUN.NL/MLF/NMV). Hier valt dan steeds de nieuwste versie op te halen, want het laatste woord over deze adviezen is nog niet gerept. Met opmerkingen, vragen en voor adviezen kan men terecht bij de leden van de Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud. U kunt deze richten aan de secretaris van het CPN mevrouw M. Nauta, Einsteinweg 2, 2300 RA in Leiden. Email: Nauta@nhn.leidenuniv.nl en tel. 071-5274731.

SUMMARY

FUNGI IN NUTRIENT-POOR GRASSLANDS

JALINK *et al.* recently published an article in *Coolia*, providing practical guidelines to improve the management of mycologically valuable sites (JALINK *et al.*, 2001). Their guidelines cover several habitats, but the present article concentrates on the recommendations for dry, nutrient-poor grasslands. An overview is given of man-

FIGUUR 2

Zwartwordende wasplaat (*Hygrocybe conica*) (foto: G. Dings).

TABEL II

Herkenning van potentieel waardevolle graslanden.

MYCOLOGISCH (ZEER) KANSRIJK

Het grasland is lange tijd (minstens tientallen jaren) ononderbroken als grasland op traditionele wijze in gebruik geweest (hooien of beweiden) zonder toepassing van "moderne" landbouwmethoden; geen kunstmest, hoogstens kleine hoeveelheden stalmest. Het grasland heeft gewoonlijk een lage productie (minder dan 5 ton droge stof/ha per jaar), dus kortgrazig en veel kruiden.

Droge tot matig vochtige graslanden.

Moslaag goed ontwikkeld, bedekking ongeveer tussen 25% en 50%. Positieve indicatie: Haakmos (*Rhytidiadelphus squarrosus*), Bleek dikpompom (*Brachythecium albicans*), Groot laddermos (*Pseudoscleropodium purum*) en eventueel andere soorten mossen.

Planten: positieve indicatorsoorten: Bevertjes (*Briza media*), Borstelgras (*Nardus stricta*), Geelhartje (*Linum catharticum*), Kamgras (*Cynosurus cristatus*), Kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga*), Muizeoor (*Hieracium pilosella*), Stijve ogentroost (*Euphrasia stricta*), Gewoon reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), Rood zwenkgras (*Festuca rubra*), Schapegras (*Festuca ovina*), Tormentil (*Potentilla erecta*) en Voorjaarszegge (*Carex caryophyllaea*).

Kleine hellingen aanwezig.

Bodem kalkrijk of leemig, soms zandig of venig-zandig.

Grenzend aan oude goede terreinen (Glanshaverhooilanden, Kamgrasweiden, Dwerghavergemeenschap). In deze terreinen zouden relatief snel waardevolle paddestoelensoorten kunnen verschijnen.

Onder de paddestoelen zijn positieve indicatorsoorten, zoals aardtongen en knotszwammen, wasplaten (veelal felrode en felgele paddestoeltjes, zie figuur 1 en 2) en staalstelen (blauwe satijnzwammen).

MYCOLOGISCH MINDER KANSRIJK

Pas aangelegd en/of intensieve bewerkingen zoals egaliseren, scheuren, ploegen met herinzaai, zware be(kunst)-mesting, drijfmestinjectie, vele maaigangen per jaar.

Hoge productie (bijvoorbeeld 8-10 of meer ton droge stof/ha); dus grasvegetatie dicht en hoog.

(Zeer) Natte graslanden en ruigtes.

Moslaag ontbrekend of bestaand uit de soorten Gewoon dikpompom (*Brachythecium rutabulum*), Fijn laddermos (*Eurhynchium praelongum*) en Puntmos (*Caliergonella cuspidata*).

Negatieve indicatoren: stikstof- en storingsindicatoren zoals Engels raigras (*Lolium perenne*), Fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*), Gestreepte witbol (*Holcus lanatus*), Gewone paardenbloem (*Taraxacum officinale*), Grote vossenstaart (*Alopecurus pratensis*), Kruipende boterbloem (*Ranunculus repens*), Kweek (*Elytrigia repens*), Ridderzuring (*Rumex obtusifolius*), Ruw beemdgras (*Poa trivialis*), Vogelmuur (*Stellaria media*) en Zachte dravik (*Bromus hordeaceus*).

Terrein geheel vlak, geëgaliseerd.

Bodem veraard veen, klei, kunstmatig vergraven mengsels van bijvoorbeeld klei/zand/veen.

Grenzend aan intensief gebruikte graslanden of akkers (invloed van mest).

Deze soorten ontbreken.

LITERATUUR

JALINK, L.M., P.J. KEIZER, E. BROUWER, R. DOUWES, G.J. IMMERZEEL, M.M. NAUTA, L.P. TOLSMAN, & M. VAN TWEEL, 2001. Oog voor paddestoelen: tips voor beheersmaatregelen gericht op behoud en herstel van mycologische waarden. *Coolia* 44 (4): 233-249.

agement measures thought to be beneficial to fungi and those thought to be harmful to fungi. In addition, an overview is presented of characteristics that can be used to establish the potential value of grasslands for fungi.